

Тернопільська обласна бібліотека для дітей

**Плекаємо
патріотів змалечку**

*Методико-бібліографічні
матеріали*

Тернопіль, 2016

ББК 74.200

ПЗ8

Плакаємо патріотів змалечку : методико-бібліографічні матеріали / Терноп. обл. б-ка для дітей, наук.-метод. від., інформ.-бібліогр. від.; уклад. Т. В. Хованець, Л. Р. Ігнатюк .– Тернопіль, 2016 .– 15 с.

У даному виданні бібліотекарі та організатори дитячого читання знайдуть методичні рекомендації та список рекомендованої літератури щодо організації заходів національно-патріотичного спрямування для дітей.

Матеріал підготували: Т. В. Хованець, Л. Р. Ігнатюк

Дизайн: О. М. Мотрук

Комп'ютерний набір: Т. В. Хованець, Л. Р. Ігнатюк

Відповідальна за випуск: Н. С. Новіцька

Сьогодні Україна переживає важкий етап боротьби за свою незалежність. Перед дитячими бібліотеками як ніколи гостро постає питання національного виховання та формування патріотичних почуттів у дітей.

Основним завданням патріотичного виховання є становлення громадянина – патріота України, готового самовіддано будувати її як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу; забезпечувати її національну безпеку; знати свої права та обов'язки, цивілізовано відстоювати їх; сприяти єднанню українського народу, громадянському миру і злагоді в суспільстві.

Чим раніше і більше кожна дитина довідається про свою Батьківщину, тим впевненіше торуватиме власну стежинку на шляху до щасливого майбутнього рідної країни. Розпочати знайомство читачів із тисячолітньою історією та невичерпною багатовіковою культурною спадщиною українців можна годинами патріотичного виховання «Ми віримо в майбутнє твоє, Україно!», «У рідному краї серце співає – одна Україна – і двох не буває!», «Моя Батьківщина – це будні і свята, і неба безмежного шир», пізнавальними бесідами «Як починалася наша держава», «Велична і свята моя рідна земля», «Доленько світла, Моя Україно».

Виховання патріотизму неможливе без ознайомлення дітей з історією і сучасним життям рідної країни, її національними героями, видатними особистостями, що формує у дитворі почуття гордості за свій народ.

Майже вся середньовічна історія України – це історія її козацького лицарства – гаранта державного самоутвердження. Цю тему можна висвітлити через історичні постаті ватажків

козацького руху України: історичний екскурс «Життя довжиною у вічність: гетьмани України», козацькі свята «Рідна земле моя, ти козацькою славою вкрита», «Лине слава козацька з далечі віків», козацький турнір «За честь, за волю, за козацьку долю», козацький ринг «Щоб козацька слава повік не пропала», уроки мужності «У пошуках омріяної України», козацьку експедицію «Біля джерел козацької слави», літературно-театральні дійства «Козацька держава – наша гордість і слава!», «Гей, ви, преславні козаченьки!», «Спритні, вправні дітлахи – справжні юні козаки», гру-подорож «Ми роду козацького діти», лицарські турніри «Хай не буде переводу козацькому роду!», «Запорожців вічна слава не вмре, не поляже», «Козаку найперше – воля, козаку найперше – честь», «Хай живе козацька доля, хай живе козацький дух», усний журнал «Запорізька Січ – оберіг волі українського народу», інтелектуально-розважальну гру «Де козак – там і слава, і воля».

**Велике
пізнавальне і
виховне значення
у розкритті теми
козацтва мають
твори мистецтва.**

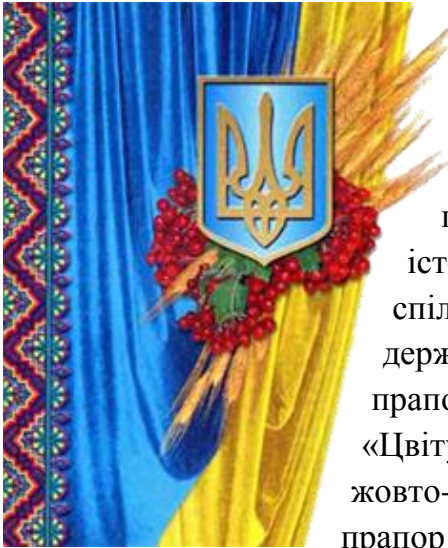
Доцільно використати репродукції картин художників І.Репіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові» (1880–1891 рр.), С.Васильківського «Козачий пікет» (1888 р.) та «Сторожа запорозьких вольностей» (1890 р.), О.Сластіона «Проводи на Січ», М. Самокиша «В'їзд Богдана Хмельницького в Київ» (1929 р.) та «Похід запорожців на Крим» (1934 р.), А.Герасімова «Стій! Випала люлька з тютюном!» (1952 р.), М.Дерегуса «Дума про козака Голоту» (1960-ті рр.). Репродукції картин можна використати як при організації окремих масових заходів (художні виставки, вернісажі), так і в комплексі з іншими формами масової роботи. Козаків завжди супроводжувала пісня, у народі їх називали «святими лицарями», оспівували в думах та легендах. Перейнятись духом козацтва діти зможуть через пісні «В Цареграді на риночку» («Пісня про Байду» – про князя Дмитра Вишневецького), «Ой, на горі жінці жнуть» (про повагу та народну любов до Дорошенка та Сагайдачного), «Гей, не дивуйтесь, добрі люди», «Чорна рілля ізорана», «Летів орел, летів», «Ой на горі огонь горить», «Дума про козака Голоту», «Дума про Самійла Кішку».

До Дня пам'яті героїв Крут, вшанування молодих лицарів, які полягли в боротьбі за волю і кращу долю України та сплять у знаних і безіменних могилах, розкиданих по рідній і чужій землі, можна присвятити години пам'яті «Коли до зброї стають діти, народ цей не перемогти!», «Мужність приречена на безсмертя», вечори пам'яті «Священна пам'ять в спадок нам дана», «Понад Крутами вічність у сурми сурмить», вечір історичної правди «На кров'ю политім крутянським снігу в безсмертя вписалось героїське ім'я», героїко-патріотичні читання «Ви стали прикладом усім, про вас нікому не забути»,

«На Аскольдовій могилі поховали їх», «Від жаху застигли лани біля Крут», «Лицарський подвиг юних українців», «Крути – приклад для живих», літературно-музичну композицію «Ми не схилили сонячне знамено...».

Кожний народ, маючи свою історію, має і свої **історичні святині: герб, прапор, гімн**. Ці символи державності входять у його свідомість, як дорогоцінна традиція, що виражає характерні особливості, ідеї, почуття, культуру нації за допомогою графічних, звукових, предметних, колірних та інших умовних знаків. Вирушити в мандрівку в історичне минуле рідної країни і розповісти про геральдику та національні традиції українського народу, які глибоко шанували наші далекі

предки, допоможуть уроки державності, тематичні вечори, години запитань і відповідей, уроки історії та пам'яті, виховні години, історичні години, бесіди, години спілкування на теми: «Символи держави моєї», «Державний прапор України – святиня народу», «Цвітуть, неначе квіти волі, знамена жовто-голубі», «Хай майорить прапор нашої держави», «Наш стяг у золоті й блакиті!», «Краса і велич символів державних», «Пісня, приречена на безсмертя».

Споконвічна мрія народу України – жити в самостійній незалежній державі – збулася 24 серпня 1991 року. Пройшовши тернистий шлях боротьби, суворих випробувань і героїчних здійснень, український народ завоював довгоочікувану волю і незалежність. З нагоди свята для дітей молодшого та середнього шкільного віку рекомендуємо організувати літературно-мистецькі свята, історичні години, бесіди, години спілкування: «Я люблю тебе, краю мій рідний, Україно моя дорога!», «Моя Батьківщина – мальовнича й неповторна

країна», «Україно моя сонцелика, в день народження шану приймай!», «Хай в серці кожної дитини живе любов до України», «Поділіться любов'ю до України», «Без калини нема України, без народу країни нема», «Моя земля – земля моїх батьків», «Наша країна – європейська держава», «Тепло своїх долонь і розуму, і серця я Україні милій віддаю», віртуальну подорож «Україна: відома й невідома», інтелектуальну вікторину «Люби, шануй, оберігай усе, що зветься Україна...», «Чи знаєте ви свою державу?».

Трагічні події на майдані Незалежності під час Революції Гідності увійшли у новітню історію України як символ всенародного спротиву злочинній владі. **Пам'ять про величезну самопожертву героїв Небесної Сотні** назавжди залишиться в серцях українців. Завдання бібліотек донести до своїх користувачів якомога більше правдивої інформації. Актуальними будуть створені зони героїко-патріотичної тематики. Сюди можна віднести тематичні полиці: «Пам'яті Небесної Сотні», «Вшануймо героїв Небесної Сотні», «Небесна Сотня – то в серцях вогонь», «Найкраща Сотня в небо йде», викладки літератури: «Реквієм Небесній Сотні», «Загинули не марно!», експозиції «Ваша жертва – безцінна», «Героїв стежина – від батька до сина», «Небесна Сотня: герої, які змінили хід історії». Необхідно проводити вечори, години-реквієми, уроки

історичної правди, мужності та пам'яті: «Шлях до Свободи», «Ми перед ними в боргу», «Час і досі не загоїв рани», «Вклоняємось силі нескорених!», «А Сотня відлетіла в небеса», «Ми Сотнею пішли на небо», «Тільки тим історія належить, хто сьогодні бореться й живе!», «Майдан у книгах».

Вже третій рік поспіль триває **війна на сході України**. Тисячі воїнів поклали свої життя за нашу волю та незалежність. Рекомендуємо оформити стенд-меморіал, присвячений загиблим в АТО, «Загинули за волю України», виставку-вшанування «Хай буде вільна Україна на всі віки, на всі

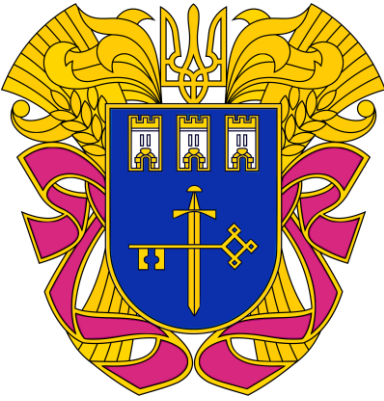
часи!», «Хто за свободу вийшов проти смерті, тому немає смерті на землі». Висвітлення подій, що відбуваються в зоні АТО, варто здійснити через оформлення книжкових виставок «Україна – АТО: хроніка подій», «Вісті з фронту». Пріоритетну роль відіграють активні форми масової роботи: дискусії «Кому потрібна ця війна?», «Захист України – обов'язок кожного громадянина?», «Чи достатньо одного патріотизму для захисту України?»; уроки мужності «Гірко плаче Україна за своїми синами», «Війною поламане дитинство», патріотичні години «АТО: без Перемоги не повернемось», «На своїй землі нас не здолати!»; акцію миру «Мужнім серцям від творчих сердець», акцію «Підтримай свого солдата», на які запросити учасників

АТО, їхніх батьків, побратимів. Провести уроки мужності і милосердя під девізом «Борімося – поборемо!», залучивши до його проведення учасників бойових дій на сході країни, представників волонтерських організацій, ветеранів минулих воєн, дисидентського руху, активних учасників Революції Гідності, членів сімей Героїв Небесної Сотні та полеглих бійців антитерористичної операції.

23 травня – День Героїв України, свято лицарів минулого, сучасності та майбутнього, встановлене на честь українських вояків-борців за волю нашої країни. Це день пам'яті українців, які

присвятили своє життя служінню українській нації. В цей день ми також вшановуємо живих героїв України, ветеранів національно-визвольної боротьби, що чинили опір колонізації України. Всі вони є взірцем служіння українській нації для сучасної молоді. Читачі зможуть поспілкуватись з героями під час уроків мужності: «Вітчизна у серці», «Україна понад усе!», «Свято доблесті та честі», «На сторожі спокою і миру», «Героїчне життя не кануло в забуття», «Герої серед нас».

Важливою складовою патріотичного виховання підростаючого покоління є **краєзнавча робота дитячих бібліотек**, покликана в цікавій, доступній формі донести до читачів відомості про рідний край, традиції, звичаї, відомих людей. Для кращого розкриття даної теми у книгозбірнях практикується відкриття куточків із краєзнавчими матеріалами та предметами побуту, відкриття тематичних полиць, виставка-вікторина «Відкрий для себе рідне місто», проведення літературних світлиць: «Мій рідний край, оспіваний вітрами», «Квітує, мій крає, у вінку барвистім», «Життєдайне джерело рідного краю», «Джерело ти моє, Батьківщино!», «Мій край – Тернопілля!», «Яскраві барви рідної землі», «Люби свій край, поважай свою історію».

Зусилля бібліотекарів сучасної книгозбірні повинні бути спрямовані на утвердження в суспільстві патріотизму, посилення моральної складової в загальній системі формування національної гідності, готовності відстоювати інтереси держави, поглиблення знань про національну символіку.

Сьогодні наша країна переживає складний час, але, як показує історія, він рано чи пізно закінчиться. Зараз з кожним днем Україна стає більш мужньою і сильнішою, і лише в наших силах допомогти їй в цьому. Тож будьмо щирими патріотами своєї неньки та виховуймо достойне покоління наших нащадків.

Думки великих про патріотизм

Патріотичне виховання – це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується.

В.О. Сухомлинський

Любов до Батьківщини й любов до людей є два швидких потоки, які, об'єднуючись, утворюють могутню ріку патріотизму.

В.О. Сухомлинський

В дитинстві відкриваєш материк, котрий назветься потім – Батьківщина.

Л. Костенко

Хто забуває про своє минуле,
Той не вартий свого майбутнього.

М. Рильський

...Ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути.

В. Липинський

Патріотизм – я в цьому глибоко переконаний – повинен бути свідомим. А такий патріотизм тримається на глибокому знанні своєї Батьківщини.

В. Пікуль

Той, хто не любить своєї країни, не може любити нічого.

Дж. Байрон

Василь Сухомлинський про патріотизм // Вих. робота в школі.– 2015.– № 5.– С. 18.

Вислови видатних людей про рідний край // Вих. робота в школі.– 2015.– № 9.– С. 43, 44.

Цитати і висловлювання про Україну // Шк. світ.– 2015.– № 16 (серп.).– С. 36–37.

[Цитати про Батьківщину] // Шк. світ.– 2014.– № 23 (груд.).– С. 29.

Виховуємо патріотів

Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді [...] : Наказ МОН України від 16. 06. 2015 р. // Почат. освіта.– 2015.– № 13 (лип).– С. 4–16.

Багацький, В. В. Організація громадянського виховання школярів / В. В. Багацький // Вих. робота в школі.– 2015.– № 11.– С. 9–17.

Бех, І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна // Шк. світ.– 2014.– № 23(груд.).– С. 5–21.

Буйна, Н. А. Взаємодія школи, сім'ї, громадськості у формуванні свідомого громадянина-патріота / Н. А. Буйна // Вих. робота в школі.– 2016.– № 2.– С. 8–10.

Врублевська, М. М. Комплексно-цільова програма з удосконалення системи громадянського виховання «Ми – українці» (2016–2021 р. р.) / М. М. Врублевська // Вих. робота в школі.– 2016.– № 6.– (Вкладка.– С. 15–31.– Бібліогр. : 13 назв).

Гавриш, Н. Національно-патріотичне виховання у ситуації соціального неспокою : змінюємо підходи / Н. Гавриш, К. Крутій // Дошк. виховання.– 2015.– № 8.– С. 2–7.

Горак, В. В. Національно-патріотичне виховання підростаючого покоління в Україні : сучасний стан / В. В. Горак // Шк. б-ка плюс.– 2015.– № 13–14 (лип.).– С. 20–26.– Бібліогр. : 25 назв.

Демченко, В. Г. Урок мужності : [про патріотичне виховання учнів] / В. Г. Демченко // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 7.– С. 39–42.

Дончак, О. Л. Проект : «Я – патріот» / О. Л. Дончак // Позакл. час.– 2015.– № 8.– С. 3–4.– (Школа громадян. виховання).

Каплуновська, О. Сучасний погляд на патріотичне виховання : особливості орг. роботи з дошкільнятами / О. Каплуновська // Дошк. виховання.– 2015.– № 8.– С. 8–11.

Киришун, І. Батьківщина – у серці єдина : урок-подорож, 3-й клас : [конспект першого уроку] / І. Киришун // Почат. освіта.– 2016.– № 14 (лип.).– С. 14–19.

Корхова, В. В. У моєму серці Україна : для учнів 8–11 кл. / В. В. Корхова // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 7.– С. 28–34.– (Усний журнал).

Кузьмук, Л. Плекаємо патріотів : досвід орг. роботи з педагогами і батьками / Л. Кузьмук // Дошк. виховання.– 2015.– № 8.– С. 14–19.

Луговська, С. О. Виховання патріотичних цінностей – пріоритетне завдання сучасної української школи / С. О. Луговська // Вих. робота в школі.– 2013.– № 8.– С. 14–16.

Луценко, І. Виховуємо громадянина : морально-правові аспекти вихованості / І. Луценко // Дошк. виховання.– 2015.– № 4.– С. 9–13.

Методичні рекомендації до відзначення пам'ятних дат у ЗНЗ : урок Соборності «Єднання заради Незалежності» (до Дня Соборності України 22 січня 2016 року) // Шк. світ.– 2016.– № 13 (лип.).– С. 4–8.– (Спецвипуск).

Методичні рекомендації до відзначення пам'ятних дат у ЗНЗ : 25-та річниця Незалежності України у межах Року Державності України (24 серпня) // Шк. світ.– 2016.– № 13 (лип.).– С. 8–20.– (Спецвипуск).

Мудрік, В. На чому базується військово-патріотичне виховання : складові формування підготовленості старшокласників до військової служби / В. Мудрік // Шк. світ.– 2014.– № 19 (жовт.).– С. 5–7.

Національно-патріотичне виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах модернізаційних суспільних змін : реком. бібліогр. список / упоряд. О. В. Углова // Шк. б-ка плюс.– 2015.– № 19–20 (жовт.).– С. 15–31.

Остапенко, О. Концепція загальнодержавної Програми військово-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді України : [проект] / О. Остапенко, М. Зубалій // Почат. школа.– 2015.– № 9.– С. 18–20.

Павлюк, Л. П. Громадянсько-патріотичний проект Ради шкільного співуправління «Хай у серці кожної людини живе любов до України» / Л. П. Павлюк // Вих. робота в школі.– 2015.– № 10.– С. 6–7.

Присяжна, Л. Уроки мужності у початкових класах / Л. Присяжна // Почат. школа.– 2016.– № 3.– С. 5–6.

Сєдова, Т. Д. Національно-патріотичне виховання молодших школярів із використанням медіа ресурсів / Т. Д. Сєдова, Л. П. Ампілогова, В. С. Рижкова // Вих. робота в школі.– 2016.– № 6.– С. 42–47.

Скрипник, О. О. Сучасні аспекти патріотичного виховання через забезпечення розвитку музейної справи в закладах освіти / О. О. Скрипник // Вих. робота в школі.– 2015.– № 8.– С. 42–48.

Сміян, Н. Граніт науки гризтимуть зі зброєю в руках : у школах планують посилити військово-патріотичне виховання / Н. Сміян // *Голос України*.– 2015.– 30 верес.– С. 2.– (Готується законопроект).

Степчук, Л. Україна – моя славна Батьківщина : 1-й клас / Л. Степчук // *Почат. освіта*.– 2016.– № 14(лип.).– С. 4–8.

Україна – земля козацька : практич. поради з патріот. виховання , 1–4-ті класи // *Почат. освіта*.– 2016.– № 9(трав.).– С. 4–41.

Фесенко, Л. Про Україну : матеріали для проведення першого уроку / Л. Фесенко // *Почат. освіта*.– 2016.– № 14 (лип.).– С. 26–38.– (Корисні дрібниці).

Філяєва, Н. В. Метод проектів як засіб виховання національно-патріотичної свідомості читачів бібліотеки / Н. В. Філяєва // *Шк. бібліотекар*.– 2016.– № 2.– С. 2–7.

Хоменко, Н. У серці моїм живе Батьківщина. 2-й клас : [конспект першого уроку] / Н. Хоменко // *Почат. освіта*.– 2016.– № 14(лип.).– С. 9–13.– *Бібліогр.*: 4 назви.

Шкляренко, Л. Г. Справжніми патріотами не народжуються, ними стають / Л. Г. Шкляренко // *Шк. психологу. Усе для роботи*.– 2016.– № 3.– С. 2–4.– (Нац.-патріот. виховання).

Якименко, Т. Як народжується любов до Батьківщини? : [про нац. виховання дошк. засобами народознавства] / Т. Якименко // *Дошк. виховання*.– 2014.– № 11.– С. 8–9.

Я заховаю в серце Україну (сценарії)

Багинська, В. Б. Без калини нема України, без народу України нема : [сценарій] / В. Б. Багинська // Шк. бібліотека.– 2016.– № 1.– С.37–38.

Затхєєва, Л. О. Ми є, були і будем ми...: [сцен. про Україну] / Л. О. Затхєєва, З. М. Ляшенко // Позакл. час.– 2016.– № 2.– С. 6–8.

Захарюта, Л. Україно, моя Україно! Я для тебе на світі живу : [сценарій] / Л. Захарюта // Журавлик.– 2016.– № 1.– С. 4.– (Виховна година).

Ковдрин, Л. Ми – майбутнє України! Ми – проти насильства! : соц. проект, 9–11 класи : [сценарій] / Л. Ковдрин, Н. Чикенда // Шк. світ.– 2016.– № 9(трав.).– С. 21–25.

Литвиненко, Ю. О. Україна – це ти і я; Ми – українці : [конкурсні програми] / Ю. О. Литвиненко // Позакл. час.– 2016.– № 7.– С. 4–5; 5–6; 10–11;12–14.

Мітлицька, В. В. Ми діти твої, Україно! : [сценарії] / В. В. Мітлицька // БВДС.– 2016.– № 1.– С. 36–38; 39–40; 47–51.

Московенко, О. С. З Україною в серці! : [сценарій] / О. С. Московенко // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 5.– С. 22–26.

Присяжна, Л. Україна – єдина країна : [вих. год., конкурси, кросворди] / Л. Присяжна // Почат. школа.– 2014.– № 10.– С. 17–20.

Приходько, Ю. М. Я люблю Україну : конкурс-гра / Ю. М. Приходько // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 4.– С. 8–11.

Сіренко, О. І. Ми – громадяни України, до неї вірна в нас любов : до Дня Незалежності України : [сценарій] / О. І. Сіренко // Вих. робота в школі.– 2016.– № 7.– (Вкл. «Моя країна – Україна».– С. 17–22).

Терехова, О. В. Українські передзвони: сцен. свята патріот. спрямування... / О. В. Терехова // БВДС.– 2016.– № 4.– С. 1–4; 8–13.

Ткачук, Н. П. «Україна – рідний край. Люби її і захищай» : год. патріота / Н. П. Ткачук // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 2.– С. 19–22.

Тютюнник, Ю. А. Рідна мати – Батьківщино, ти одна у нас! : [сценарій] / Ю. А. Тютюнник // Шк. бібліотекар.– 2016.– № 4.– С. 31–33.

Хараман, О. У серці моїм – Україна : [патріот. вихов. заходи, 2-й клас] / О. Хараман // Почат. школа.– 2016.– № 6.– С. 40–41; 55–56.

Шерстюк, С. І. Україна понад усе : [сценарій] / С. І. Шерстюк // Позакл. час.– 2016.– № 1.– С. 24–25; Вих. робота в школі.– № 2.– С. 41–43.